

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЕКТУ
«ВИХОВНИЙ ПРОСТІР ХАРКІВЩИНИ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ»
(2019 – 2021 роки)

Схвалено рішенням
колегії Департаменту науки і освіти
Харківська обласна державна адміністрація
27 березня 2019 року

Освітній проект **«Виховний простір Харківщини: вектори розвитку»** є продовженням освітнього проекту «Виховний простір Харківщини», реалізація якого тривала протягом 2016 – 2018 років. Проект розроблений відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», Концепції «Нова українська школа», чинних нормативних документів у галузі освіти та спрямований на реалізацію завдань виховання юного покоління українців на засадах гуманізму, дитиноцентризму, педагогіки партнерства, об'єднання зусиль педагогічної спільноти, батьків і громадськості у вирішенні завдань виховання підростаючого покоління, використання наявного ефективного досвіду закладів освіти усіх типів і окремих педагогів, забезпечення неперервності й наступності виховного процесу в усіх освітніх ланках Харківської області (від дошкільної до вищої).

Актуальність проекту визначається викликами та проблемами у сфері виховання дітей та молоді Харківського регіону, що обумовлені загальними процесами трансформації суспільства; неефективністю авторитарних виховних моделей, сформованих відповідно до потреб постіндустріального (а не інформаційного) суспільства; відсутністю консолідації різних суб'єктів виховання; різним розумінням мети, підходів, принципів виховання; зниженням актуальності традиційного виховання у зв'язку з віртуалізацією простору спілкування.

Викликами та проблемними питаннями у вихованні дітей та молоді на сучасному етапі розвитку спільноти Харківщини залишаються:

- повільний процес становлення національної ідентичності, прийняття її групових норм і цінностей;
- недостатня сформованість почуття патріотизму та громадянської відповідальності за майбутнє регіону й України;
- споживацьке ставлення молоді до праці лише як до засобу життя; нерозуміння праці як основи суспільного прогресу, матеріального добробуту, професійної та життєвої реалізації людини;
- невміння будувати індивідуальну траєкторію успіху на основі морально-етичних норм з урахуванням власних інтересів та інтересів країни;
- низький рівень комунікації, культури спілкування, взаємодії та співжиття; культурний розрив між поколіннями;

- невизнання безумовної цінності людської гідності та прав іншої людини, прояви жорстокості, агресії, байдужості та інших негативних явищ в учнівських і студентських колективах;
- негативний вплив відкритого інформаційного простору на свідомість молоді людини; невміння критично мислити та використовувати інформацію продуктивно, без шкоди для себе та оточуючого світу;
- інертність батьків у вихованні дітей разом із упередженим їхнім ставленням до організованої, формалізованої позаурочної діяльності та незадоволенням якістю виховної роботи в закладах освіти («школа не виховує» або «виховує не так»);
- сильна інерція радянської моделі виховної діяльності в закладах освіти, незмінність напрямів виховної роботи, форм і сутності виховних заходів протягом кількох десятиріч;
- формальне ставлення до виховної діяльності в закладах освіти; спрямованість на процес, а не на результат; підміна понять «патріотизм», «громадянська позиція», «національне виховання» неформальними атрибутами;
- недостатній рівень демократичної культури та компетентності педагогів щодо виховного впливу освітнього середовища та освітнього процесу в цілому;
- відсутність механізму оцінювання діяльності щодо реального впливу освітнього середовища конкретного закладу освіти на кожну дитину/молоду людину та учнівський/студентський колектив загалом.

На подолання цих викликів і проблем у 2019 – 2021 роках пропонується спрямувати освітній проект «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку», де передбачити подальший розвиток виховного простору системи освіти Харківської області за векторами:

- національна ідентичність, патріотизм і громадянська позиція;
- особиста відповідальність і розвиток особистості;
- культура, комунікація та цінність життя;
- партнерство та демократизація освітнього простору;
- компетентність і демократична культура педагога.

Концептуальні засади освітнього проекту «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку»:

1. Освітня спільнота Харківщини разом із прогресивним світовим співтовариством визнає головною цінністю людину, вільну у своєму саморусі, саморозвитку. Ми розділяємо *гуманістичний* погляд на людину і адекватну йому *гуманістичну* практику виховання. При цьому *гуманістичне виховання* розуміємо як управління процесом розвитку особистості людини (при збереженні логіки його саморуху, саморозвитку) через створення сприятливих для цього умов.

2. Ми спираємося на визначення *виховного простору*, який сформульований І. Бехом, як «психолого-педагогічного проекту, метою якого є духовно-моральне

вдосконалення підростаючої особистості. Сама ж сутність його проектування полягає у створенні й реалізації системи наукових орієнтирів, які задають технологічний вектор діяльності педагога і взаємодії вихованців, спрямованих на досягнення виховної мети – розвитку духовно зрілої особистості».

3. Важливим є положення В. Кириченко про те, що основним *механізмом* створення виховного простору є *взаємодія суб'єктів*, об'єднаних однаковим розумінням концепції виховного простору, педагогічних задач, єдиними принципами та підходами до виховання, подіями, у якій ключовим технологічним моментом є їхня *спільна перетворювальна діяльність*.

4. Завдання реформування освіти України, що визначаються Концепцією «Нова українська школа», полягають у реальному переході до педагогіки партнерства, співтворчості та взаємодії, у переорієнтації дитячих, учнівських і педагогічних колективів на гуманізацію виховання, створення умов для цілеспрямованого систематичного розвитку людини як *суб'єкта діяльності, особистості, патріота, інноватора*.

5. Пріоритетним у вихованні підростаючого покоління визначається формування й розвиток моральних і духовних цінностей, громадянськості й патріотизму як любові до Батьківщини, поваги до держави, визнання духовної єдності всіх регіонів України, усвідомлення спільного майбутнього. Важлива роль у вирішенні цих завдань належить особистості вихователя: тільки моральна особистість може виховати моральну людину.

Ураховуючи нагальну потребу в продовженні системної роботи щодо виховання підростаючого покоління, а також наявний досвід педагогічної спільноти Харківщини, Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» ініціює впровадження регіонального освітнього проекту **«Виховний простір Харківщини: вектори розвитку»**.

Метою проекту є розвиток єдиного виховного простору в системі освіти Харківської області як важливої умови всебічного й гармонійного розвитку підростаючої особистості відповідно до нових цілей та цінностей суспільства шляхом створення й реалізації системи наукових орієнтирів і практичних векторів діяльності освітян, здобувачів освіти, їхніх батьків, громадськості.

Завдання проекту визначаються відповідно до векторів розвитку виховного простору Харківщини:

- *національна ідентичність, патріотизм і громадянська позиція* – консолідація зусиль педагогічних працівників, здобувачів освіти усіх рівнів, їхніх батьків, громадськості для вирішення масштабних проектів і завдань, спрямованих на згуртування спільноти Харківщини і подальший розвиток громади; формування у молоді почуття національної солідарності та відповідальності за майбутнє України;

- *особиста відповідальність і розвиток особистості* – створення умов для становлення й саморозвитку особистості, оформлення її субкультурного простору; виховання активної, відповідальної в діях і вчинках людини із урахуванням її

фізичного, психічного, соціального та духовного потенціалів, готової до самореалізації й самоствердження в громадській, трудовій, соціальній та інших сферах діяльності;

– *культура, комунікація та цінність життя* – орієнтація освітнього процесу на всіх рівнях на виховання життєво активного, гуманістично спрямованого громадянина правового суспільства, який у своїй життєдіяльності керується культурно-національними, загальнолюдськими принципами та здатний до продуктивної взаємодії; створення безпечного інформаційного простору, сприятливого для життя і творчої діяльності кожного жителя регіону; підвищення рівня інформаційної стійкості, медіаграмотності населення Харківщини;

– *партнерство та демократизація освітнього простору* – об'єднання зусиль громади, педагогічної та батьківської спільнот на основі соціального партнерства, розподіленого лідерства, взаємної довіри та поваги до особистості щодо формування інноваційного виховного середовища та створення оптимальних умов для реалізації в процесі виховання цінностей гуманізму та демократії; розробка сучасних моделей виховних систем закладів освіти різних рівнів, оновлення й широке використання форм виховної діяльності з доведеною ефективністю;

– *компетентність і демократична культура педагога* – забезпечення умов для професійного розвитку, підвищення рівня професійної компетентності, набуття майстерності, конкурентоздатності, затребуваності освітян Харківської області; формування нового педагогічного мислення, побудованого на гуманістичних і демократичних засадах.

Кожний вектор включає заходи обласного, міського, районного рівнів, рівня об'єднаної територіальної громади для педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти; заходи академічного рівня в системі передвищої та вищої освіти; заходи обласного, міського, районного рівнів, рівня об'єднаної територіальної громади для дітей закладів дошкільної освіти, учнів і вихованців закладів загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти, студентів закладів передвищої та вищої освіти.

Очікувані результати:

1. Згуртування спільноти Харківщини і подальший розвиток громади; формування у молоді почуття національної солідарності та відповідальності за майбутнє України.

2. Становлення активної, відповідальної в діях і вчинках особистості, готової до самореалізації й самоствердження в громадській, трудовій, соціальній та інших сферах діяльності.

3. Утвердження цінностей людської гідності та прав інших людей, продуктивна взаємодія в суспільстві, підвищення рівня медіаграмотності населення Харківщини.

4. Формування інноваційного виховного середовища на основі педагогіки партнерства, розробка сучасних моделей виховних систем закладів освіти різних рівнів, оновлення й широке використання форм виховної діяльності з доведеною ефективністю.

5. Підвищення рівня професійної компетентності освітян Харківської області; формування нового педагогічного мислення, побудованого на гуманістичних і демократичних засадах.

Учасники проекту: учні, вихованці, студентська молодь, педагогічні й науково-педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), передвищої та вищої освіти Харківської області.

Керівники проекту:

Карпова Л.Г., директор Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, кандидат педагогічних наук, доцент;

Ігнат'єв В.В., заступник директора Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації – начальник управління освіти і науки;

Бакіров В.С., голова Ради ректорів ВНЗ III – IV рівнів акредитації Харківського регіону, ректор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор соціологічних наук, професор, академік Національної академії наук України, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України;

Белова Л.О., голова Харківського університетського консорціуму, директор Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, доктор соціологічних наук, професор;

Деменко О.І., директор Департаменту освіти Харківської міської ради, кандидат юридичних наук, доцент;

Мороз В.Д., голова Ради директорів ВНЗ I-II рівнів акредитації Харківського регіону, директор Харківського машинобудівного коледжу, кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Інженерної академії України;

Покроєва Л.Д., ректор Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

Пономарьова Г.Ф., ректор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, доктор педагогічних наук, професор.

Співвиконавці проекту:

Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації;

Департамент освіти Харківської міської ради;

Харківський університетський консорціум;

Рада ректорів ВНЗ III – IV рівнів акредитації;

Рада директорів ВНЗ I – II рівнів акредитації;

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти Харківської області;
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради;
КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»;
КЗ «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради»;
Харківський державний будинок художньої та технічної творчості;
органи управління у сфері освіти районних державних адміністрацій, міських рад, об'єднаних територіальних громад;
районні (міські, ОТГ) методичні кабінети (центри);
педагогічні колективи закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), передвищої, вищої освіти.

Координатори проекту:

Алфьорова О.С., заступник начальника загального відділу Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України;

Варава Н.М., директор Харківського державного будинку художньої та технічної творчості;

Дулова А.С., завідувач науково-методичного педагогічного центру Департаменту освіти Харківської міської ради;

Луніна В.Ю., директор КЗ «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради», кандидат педагогічних наук;

Остапенко А.С., завідувач Центру громадянського виховання КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

Підберезкіна Т.Є., заступник директора КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»;

Репко І.П., проректор з науково-педагогічної роботи КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, кандидат педагогічних наук, доцент;

Редіна В.А., директор КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, кандидат педагогічних наук;

Русланова Т.О., директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти Харківської області;

Садовська Л.М., доцент кафедри соціальної та гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, кандидат сільсько-господарських наук, доцент;

керівники місцевих органів управління освітою;

завідувачі районних (міських, ОТГ) методичних кабінетів (центрів).

Термін реалізації проекту: 2019 – 2021 роки.